

M. H. t. Forfatterens Vurdering af Retninger og Personer er det fortjenstfuldt, at han har fremdraget Grundvigianerne og paavist Rækkevidden af deres Indsats; mere tvivlende maa man stille sig overfor den paafaldende Nedvurdering af Brødrene Brandes' Indsats, der fremstilles som ledet af Ærgerrighed og Magtsyge. Det er rigtigt, at der ikke sjældent er et Svælg mellem deres „officielle“ Holdning i Presse og Tale og deres „private“ i Brevene, — men maaske har Dr. Stangerup været lidt for hurtig til at forarges derover — Historikeren maa aldrig glemme, at private Breve er Kilder, der maa benyttes med særlig Varsomhed og vaagen Kritik.

Dr. Stangerups Værk er først og fremmest en *Skildring* — af nogle af de mest bevægede Aar i vort Folks kulturelle Liv. Der trænges utvivlsomt til dyberegaaende *Forskning* i Emnet. Alligevel maa man være Dr. Stangerup taknemlig, fordi han har taget dette Emne op til Behandling. Omridsene af disse Aars Kulturliv er kommet til at staa klarere end før, og de forskellige stridende Retningers Forløb er blevet fulgt saa langt, Fremstillingen naar. Man maa haabe, at Dr. Stangerup vil gaa videre ad den Vej, han her er slaaet ind paa.

Roar Skovmand.

Ordenshistoriografen fortæller.

Louis Bobè: Livsdagen lang. Hagerup 1947.

Den gamle ordenshistoriograf Dr. phil. Louis Bobé har i sit lange liv udgivet mange memoirer og skildret mange mærkelige livsskæbner. Derfor er det ogsaa naturligt, at han i sin livsaften fortæller om sit eget liv. Langt gaar hans erindringer tilbage. Han har kendt mennesker, der har levet paa napoleonskrigens tid, og som har set højsalig Frederik 6.

Dr. Bobés karriere har ikke været helt almindelig. En embeds-eksamen har han ikke taget, men alligevel blev han dr. phil. Som ung kom han ind i Rigsarkivet, men paa grund af et modsætningsforhold til dets daværende chef, V. A. Secher, opgav han embedsmandens stille og bundne liv og blev en fri fugl, der kunde arbejde med de videnskabelige problemer og opgaver, der optog og interesserede ham. Han har samlet historisk materiale i arkiver i Danmark og Tyskland, i Italien og andre lande. Personalhistorie og slægtshistorie var hans store interesse, og det imponerende værk om Ahlefeldterne blev hans hovedindsats. I talrige afhandlinger, især i Danmarks Adels Aarbog og i Personalhistorisk Tidsskrift, har han desuden fremlagt et omfattende materiale til belysning af Danmarks og hertugdømmernes adels-

historie gennem tiderne. Men ogsaa dansk litteraturhistorie og aandshistorie, først og fremmest i sidste halvdel af 1700-tallet, har han syslet indgaaende med og beriget, ikke mindst ved sin store tibinds kildepublikation: Reventlowske Papirer. En særlig interesse har fra ganske ung draget ham mod Grønland, som han har besøgt adskillige gange, og hvis historie har været emnet for flere af hans værker.

Louis Bobés fader, der tilhørte en gammel Huguenotfamilie, var indvandret til Danmark fra Tyskland. Han har derfor altid været knyttet til tysk og fransk aandsliv, og det er naturligt, at hans arbejde i ikke ringe grad har hentet emner herfra. Han stod kredsen om Storfyrst Carl Alexander i Weimar nær, og hans bog indeholder interessante træk herfra. Større betydning har hans indgaaende studier over holstenske adelsslægter dog haft, og fra sine talrige besøg paa holstenske adelsgaarde, bl. a. paa Haseldorf, fortæller han morsomme træk om adelsmænd og adelsdamer, han har truffet der, træk som ofte giver bidrag til forstaaelsen af forholdet mellem Danmark og „Slesvig-Holsten“. Endnu da han besøgte disse egne, sad der rundt om en del folk, som var blevet tro mod den danske konge.

Dr. Bobé har truffet et utal af mennesker i sit lange liv, danskere og udlændinge, høje og lave. Maaske mest høje. Og han fortæller gerne om dem. Sommetider næsten om for mange. Altfor tit bliver der kun et par almindelige — som regel rosende — ord om hver, og sjældent bliver det til en indgaaende karakteristik. Det er, ligesom forfatteren mangler blik for de psykologiske nuancer hos de folk, han har truffet. Den bedste og interessanteste af hans smaa biografier er uden tvivl skildringen af gamle Prins Hans, Christian 9.s broder, hvem forfatteren havde en del at gøre med i kraft af sit embede som kgl. ordenshistoriograf. Det er lykkedes ham at tegne et smukt billede af den velmenende og kloge prins med den store historiske interesse.

En arkivmand vil med forventning give sig i lag med afsnittet om Rigsarkivet i glad erindring om Thisets straalende lunerige og humørfyldte skildring fra det gamle Geheimearkiv. Men læseren bliver skuffet. Mens Bobé som regel er velvillig overfor sine medmennesker og ofte kan fortælle om dem med lune, er det ligesom der er noget haardt over skildringen af Rigsarkivet, og bedømmelsen af kollegerne er som regel ikke altfor venlig. At den er streng overfor V. A. Secher forstaaer man. Men karakteristikken af A. D. Jørgensen synes meget lidet velvillig. Man forstaaer, at de aar, forfatteren tilbragte i „Rigsarkivets Uhygge“, ikke har hørt til hans lykkeligste.

Det er altid med forventning, at man griber en historikers

erindringsbog. Man haaber at komme med ind i hans allerhel- ligste, hans arbejdsværksted, at faa noget at vide om hans metode og om de mange tanker, som en historiker gør sig om sit arbejde. Paa dette punkt skuffer Bobés bog. Det er ligesom han er saa optaget af at fortælle om de mennesker, han har truffet paa sin vej, at han ikke faar tid til at fordybe sig i sit eget liv. Det bliver kun de ydre forhold, han beskæftiger sig med ligesom de fleste andre, der skriver selvbiografier. Maaske er det aandelig blufærdighed, der hindrer dem deri, men beklageligt er det, thi først gennem selvransagning og selvanalyse har den enkelte mulighed for at give noget af virkelig værdi for andre. Kun ens eget jeg kan man umiddelbart opleve og anskue. Lad saa hellere nogle af de fine navne i buketten af bekendtskaber blive glemte.

Forfatteren har levet saa længe i fortiden, at det er ligesom han staar den nærmere end nutiden. Man aner nu og da en uvilje mod sociale og politiske forhold af idag. Det er næppe for dristigt at paastaa, at Dr. Bobé er aandsaristokrat og aandsbeslægtet med de mennesker, han har truffet paa adelsgaardene, eller som han har skildret i sine bøger. Hans sprog hører ogsaa fortiden til. Det er farverigt og med en særegen lang rytme, prydet med fremmedord, der ofte bærer præg af en fremmed og fjern tid. Det er ikke nutidens sprogform og sprogrytme, man finder i Livsdagen lang.

Dr. Bobés bog er ikke en indgaaende analyse af mennesker — ej heller af mennesket Bobé — men den kan ikke andet end fængsle historisk interesserede og vil paa flere punkter give dem ny viden.

Johan Hvidtfeldt.

Kalkmalerier.

Den danske Billedbibel. De middelalderlige Kalkmalerier i de danske Kirker. Et Udvalg samlet af *R. Broby-Johansen*. Med Tekst fra Bibel og samtidige Kilder. Gylden- dal 1947.

Broby-Johansen, der har indlagt sig stor fortjeneste ved sin i begyndelsen af fyrrerne udgivne bog: Hverdagskunst-Verdenskunst, har forøget denne fortjeneste betydeligt ved sin nye kalkmaleribog, som her skal gøres til genstand for nærmere omtale. Hverdags-Verdenskunsten er efter anmelderens og vistnok de flestes mening en fortræffelig bog, og der er ingen tvivl om, at den i høj grad har udført sin mission, som var at bringe kunsten ud til menigmand, lære ham selv at se, lære ham at forstå, at